

BÖLÜM 6

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN ÇALIŞANLARA İLİŞKİN FAYDALARININ ÖNCÜLLERİ, BELİRLEYİCİLERİ VE BİLEŞENLERİ

Metin BAYRAM

Giriş

İş kazası ve meslek hastalıklarından etkilenen taraflar çalışanlar, kuruluşlar ve tüm toplum olmak üzere üç sınıfa ayrılmaktadır. Bu üç sınıf sağlıklı ve güvensiz çalışma koşullarından farklı şekillerde olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu olumsuz etki çalışanlar için yaralanma, sağlığının bozulması, mutsuzluk vb. şeklinde tezahür ederken; kuruluşlar için üretim ve işgücü kaybı, tazminat ödemeleri, cezalar vb. ekonomik kayıplar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Tüm toplum (devlet) bağlamında ise sosyal güvenlik sistemi ve ülke ekonomisi üzerinde olumsuz etkilerinin yanı sıra dul, yetim, özürlü kalma gibi sosyal maliyetlere yol açmaktadır. Dolayısıyla iş kazası ve meslek hastalıklarının azaltılması bağlamında bu üç tarafın birlikte sorumlu olması gerekmektedir. Çalışanların sağlıklı ve güvenli davranış içinde işini yapması, kendisine verilen güvenlik ekipmanını doğru bir şekilde kullanması, iş sağlığı ve güvenliği (İSG)'nin sağlanmasına yönelik sıkı bağlılık göstermesi vb. önleyici faaliyetlerde bulunması; kuruluşların işyerindeki her türlü tehlike ve risklere karşı önlem alması, işyerindeki tehlike ve riskleri değerlendirmesi, çalışanları eğitmesi ve bilgilendirmesi, pozitif bir iş güvenliği kültürü oluşturması vb. önleyici faaliyetlerde bulunması; ve tüm toplum (devlet) bağlamında ise önleyici İSG yasal düzenlemelerinin yapılması, işyeri denetimleri, ülke çapında İSG'nin iyileştirilmesi için araştırma çalışmaları yapılması vb. önleyici faaliyetlerde bulunması gerekmektedir.

Bedensel ve ruhsal boyutlarının her ikisi birden bir bütün olarak çalışanların sağlık ve iyilik hallerinin sürdürülmesi, kuruluşların ticari endişelerinin üstünde ahlaki bir sorumluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. İşyerlerinde çalışanların ruhsal ve bedensel sağlık ve güvenliğinin sağlanması amacıyla çalışanların eğitilmesi, işyerindeki tehlike ve riskler konusunda bilgilendirilmesi, kendileri veya temsilcileri aracılığıyla İSG faaliyetlerine aktif katılım sağlanması, sağlık ve güvenliğe olumsuz etki eden tüm tehlike ve risklerin değerlendirilmesi, acil durumlara karşı önceden hazırlanması, çalışanların periyodik sağlık taramaları vb. önleyici tedbirlerin alınması İSG'nin temel başlıkları arasına girmektedir.

Çalışanlar; işverenler tarafından tatminkâr çalışma koşullarının, eğitim ve gelişime erişim imkanlarının ve güvenli bir çalışma ortamının sağlanmasını beklemektedir (Coetzee, 2005). Daha iyi çalışma koşullarının çalışanların motivasyonu arttırdı-

li bilgi ve beceriyi kazandıracak İSG eğitim ve öğretimi faaliyetlerinin verilmesidir. Çünkü İSG eğitim faaliyetleri çalışanların İSG konusunda yeterli bilgi, beceri, bilinç ve farkındalık sahibi olması üzerinde en etkili araçlardan birisidir. Yeterli beceri, bilinç ve farkındalık sahibi olan çalışanların; işyerlerinde sağlıklı ve güvenli davranış içinde görevlerini yapmaları, İSG faaliyetlerine dahil olarak aktif katılım göstermeleri, işyerlerinde İSG'nin sağlanması bağlamında bağlılık göstermeleri ve güvenli çalışma prosedürlerine uygun işlerini yapmaları kaçınılmaz olacaktır. Diğer yandan, işverenlerin de İSG'ye yatırım yapmak suretiyle sağlıklı ve güvenli işyeri ortamı oluşturmaları çalışanlar üzerinde olumlu tesir yapacağı unutulmamalıdır. Sağlıklı ve güvenli bir işyerinde çalıştığını ve fikirleri alınmak suretiyle değerli olduğu duygusuna sahip olan çalışanların moral ve motivasyonları üst düzeye çıkararak işlerini yüksek performans ile kaliteli ve verimli bir şekilde gerçekleştirmeleri beklenmektedir. İSG'ye gönülden bağlı, işyeri tarafından belirlenen sağlık ve güvenlik kural ve prosedürlerine uyan ve güvenli davranış gösteren çalışanların; işletme verimliliğine olumlu yönde katkısı olan daha az kaza ve hastalığa maruz kalma, genel sağlığının iyileşmesi ve daha fazla iş tatmini gibi faydalar elde etmeleri kaçınılmazdır.

Örgüt performansı üzerinde olumlu etkisi olan daha iyi İSG performansı, çalışan performansı, çalışan verimliliği, çalışan tatmini ve çalışan sağlığının; çalışanlara İSG bağlamında yetkinlik kazandırılmak suretiyle çalışanların İSG'ye aktif katılımı, bağlılığı, güvenli davranış sergilemeleri ve işyerindeki güvenli çalışma prosedürlerine uygun davranmaları yoluyla oluşturulabileceği sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Abdullah, D.N.M.A. & Karupaiah V. (2015). High-Performance Work System and Safety Performance. Ab. Hamid K, Ono O., Bostamam A., Poh Ai Ling A. (eds), The Malaysia-Japan Model on Technology Partnership içinde (157-165). Tokyo: Springer,
- Al Idrus S. Abdussakir, & Ahmar, A.S. (2018). The effect of organizational learning on market orientation moderated by job satisfaction. *Cogent Business & Management*, 5(1475048), 1-12.
- Arpat, B. (2018). Safety Culture Research on a Metropolitan Municipality in Turkey. Mete Kaan Namal, Mustafa Koçancı, Muhammed Karataş (Eds.) *Strategic Researches II: From Local to Global "Working Life and Social Policy"* içinde (73-79) London: IJOPEC Publication Limited.
- Bayram, M. Kökçam, A.H. & İskender, H. (2017). Firma Büyüklüğünün 6331 Sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu Kapsamında Bireysel ve Örgütsel Sonuçlar Üzerindeki Etkisi: İmalat Firmaları Üzerinde Bir Araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(2): 135-154.
- Bayram, M. & Ünğan, M.C. (2017). İSG Kanunu Uyum Maliyetlerinin KOBİ'ler Üzerindeki Ekonomik Faydaları ve Bir Araştırma. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 409-417.
- Bayram, M. (2018). İş Kazası Maliyetlerine Etki Eden Faktörler Üzerine Ampirik Araştırma. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing.
- Boyar, C. (2014). 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Matbaacılık Sektöründe Devlet İşçi İşveren Arasındaki İlişki, Bitirme Projesi, İstanbul: Yeni Yüzyıl Üniversitesi.
- Chehrizi, K.A. & Shafizadeh, R. (2016). The Relationship of Empowerment and Job Satisfaction with Productivity of Employees of Education System in Ahwaz. *International Journal of Learning & Development*, 6(1), 11-24.
- Coetzee, M. (2005). Employee Commitment, Chapter 5. University of Pretoria ETD. Pp. 5.1-5.19. (09/09/2018 tarihinde <https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/23942/05chapter5.pdf?sequence=6> adresinden ulaşılmıştır)
- Demirbilek, T. (2010). Verimlilik Davranışı: Şevkli İşgören Olmak. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 47(544), 75-93.
- Çalış Duman, M. & Akdemir, B. (2016). Mobbing ve Çalışan Performansı Arasındaki İlişkiyi Belirleme Yönelik Bir Araştırma. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 7(2), 29-52.

Gedik, T. (2010). Orman Ürünleri Sanayi Sektöründe Çalışan Performansının Belirlenmesi ve Arttırılmasına Yönelik Alan Çalışması (Mobilya ve Levha Fabrikaları Örneği). Doktora Tezi Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Gemalmaz, A. (2009). Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Görev Yapan Temizlik Personelinin Kurumda Çalıştıkları Süre Boyunca İş kazası Geçirme Durumları. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Gervais, R. L. Pawlowska, Z. Bojanowski, R. Kouvonen, A. Karanika-Murray, M. Van den Broek, K. & De Greef, M. (2009). Occupational safety and health and economic performance in small and medium-sized enterprises: a review. European Agency for Safety and Health at Work, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Grant, A. M. Christianson, M. K. & Price, R. H. (2007). Happiness, Health, or Relationships? Managerial Practices and Employee Well-Being Tradeoffs. *Academy of Management Perspectives*, Aug, 51-63.

Güler, M. (2011). İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin İş Kazalarının Önlenmesine Etkisi: İETT Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi.

Hanaysha, J. (2016). Improving employee productivity through work engagement: Evidence from higher education sector. *Management Science Letters*, 6, 61-70.

Harter, J.K. Schmidt F.L., Agrawal, S. & Plowman, S.K. (2013). The Relationship Between Engagement At Work And Organizational Outcomes 2012 Q12® Meta-Analysis, Gallup. February 2013. (09/09/2019 tarihinde <https://employeeengagement.com/wp-content/uploads/2013/04/2012-Q12-Meta-Analysis-Research-Paper.pdf> adresinden ulaşılmıştır).

Health and Safety Executive (2009), *Assessing the Cumulative Economic Impacts Of Health And Safety Regulations* (HSE Books no. 2009RR692). Kent: The Centre for Strategy and Evaluation Services (UK).

Health and Safety Executive (2015). *Lecture Notes: Introduction to Health and Safety in Industry*. (07/02/2016 tarihinde <http://www.hse.gov.uk/quarries/education/topic1.htm> adresinden ulaşılmıştır)

İnal, E. (2014). 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Kapsamında Devlet, İşveren Ve Çalışan Açısından Makine İmalat Sektörünün Değerlendirilmesi. Bitirme Projesi, İstanbul, Yeni Yüzyıl Üniversitesi.

International Labor Office (2011). *OSH Management System: A Tool for Continual Improvement*, Italy: Turin, International Training Centre of the International Labor Office (09/09/2018 tarihinde <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67401/THESIS.pdf?sequence=1> adresinden ulaşılmıştır)

İskender, H. & Bayram, M. (2018). Muhasebe Meslek Mensuplarının çalışma Ortamlarının Mesleki Yetkinliklerinin Geliştirilmesi Üzerindeki Etkisi: Marmara Bölgesi'nde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi* (Yayın aşamasında).

Kalay P. (2014). Çalışan mutluluğu ve bağlılığı neden önemli? İnsan Kaynakları ve Yönetimi Dergisi, Mayıs (09.09.2018 tarihinde <http://www.hrdergi.com/tr/dergi-haber/2014/5-May%C4%B1s/2128/%C3%A7alisan-mutlulugu-ve-bagliligi-neden-%C3%B6nemliadresinden> ulaşılmıştır)

Kirsten, W. (2010). Making the Link between Health and Productivity at the Workplace, A Global Perspective. *Industrial Health*, 48, 251-255.

Leblebici, D. (2012). Impact of workplace quality on employee's productivity: Case study of a bank in Turkey. *Journal of Business, Economics & Finance*, 1(1), 38-49.

Nassazi, A. (2013). Effects of Training on Employee Performance: Evidence from Uganda. *University of Applied Sciences* (09/09/2018 tarihinde <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67401/THESIS.pdf?sequence=1> adresinden ulaşılmıştır)

Neal, A., Griffin, M.A. & Hart, P.M. (2000). The impact of organizational climate on safety climate and individual behavior. *Safety Science*, 34, 99-109.

Neal, A., & Griffin, G. (2002). Safety climate and safety behavior. *Australian Journal of Management*, 27, 67-75.

Osterman, P. (1995). Skill, training, and work organization in American establishments. *Industrial Relations*, 34, 125-146.

Price, K. (2018). Employee Engagement Improves Safety. (25/07/2018 tarihinde <https://www.covarys.com/knowledgecenter/Articles/Employee-Engagement-Improves-Safety> adresinden ulaşılmıştır)

Robinson, D. (2018). Defining and Creating Employee Commitment: A review of current research. Brighton: Institute for Employment Studies, (09/09/2018 tarihinde <https://www.employment-studies.co.uk/system/files/resources/files/mp21.pdf> adresinden ulaşılmıştır)

Singh, R. & Mohanty, M. (2012). Impact of Training Practices on Employee Productivity: A Comparative Study. *Interscience Management Review*, 2(2), 87-92.

İktisadi ve İdari Bilimler Cilt III

Subramaniam, C. Shamsudin, F. M. Zin, Md. L. M. Ramalu, S. S. & Hassan, Z. (2016). Safety Management Practices and Safety Compliance: A Model for SMEs in Malaysia International Soft Science Conference (ISSC 2016), The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences EpSBS, (pp. 856-862).

Şahin, F. (2011). İşe Devamsızlığın Nedenleri, Sonuçları ve Örgütler İçin Önemi. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 24-39.

Tidwell, A. (2000). Ethics, Safety and Managers. Business & Professional Ethics Journal, 19(3/4), 161-180.

Widerszal-Bazyl M, & Warszevska-Makuch M. (2008). Employee Direct Participation in Organisational Decisions and Workplace Safety. International Journal of Occupational Safety and Ergonomics, 14(4):367-378.

Worksafe New Zealand (2018). Worker engagement and participation. (09/09/2018 tarihinde <https://worksafe.govt.nz/managing-health-and-safety/businesses/worker-engagement-and-participation/worker-engagement-and-participation-fact-sheet/#lf-doc-40381> adresinden ulaşılmıştır).

Yumuşak, S. (2008). İşgören Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesine Yönelik bir Alan Araştırması. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(3), 241-251.